

VAALIKAMPPAILUN PERIAATEKYSYMYKSIÄ

I

IV Duuman vaalit ovat jo lähellä, ja vaalikamppailukysymys asettuu luonnollisesti päiväjärjestykseen. On itseltään selvää, että kaikenlaiset epäröimiset sen suhteen, onko marxilaisuuden kannalta välttämätöntä osallistua vaaleihin, ovat kerrassaan sallimattomia: ei marxilaisuuden eikä työväenpuolueen puitteissa, vaan ainoastaan edellisen sekä jälkimmäisen puitteiden *ulkopuolella* voidaan tunnustaa „laillisiksi” mielipidevivahteet, joiden suhde vaaleihin osallistumiseen on kielteinen tai epämääräinen tai jopa välinpitämätönkin. Lienee jotensakin epämukavaa toistaa tämä aapistotuus, jonka kokemus on todistanut ja vahvistanut jo monta vuotta sitten (vuoden 1907 lopusta lähtien), mutta se täytyy toistaa, sillä pahinta on meille nyt rikkinäisyys ja hajaannus. Tätä hajaannusta ja rikkinäisyyttä eivät pidä yllä ainoastaan ne, jotka antavat epämääräisiä tai vältteleviä vastauksia alkeellisiin kysymyksiin, vaan myös ne, jotka puolustavat epämääräisyyttä ja vältteleväisyyttä diplomatian, aatteettomuuden t.m.s. takia.

Valtakunnanduuman vaalit pakottavat luonnollisesti kaikkia marxilaisia, kaikkia työväenliikkeeseen osallistuvia jännittämään voimansa ja ryhtymään mitä tarmokkaimpaan, sisukkaimpaan ja aloitteellisimpaan toimintaan tämän liikkeen kaikilla aloilla. Tämän toiminnan periaatteellishjelmallista, poliittista, organisatorista sisältöä ja suuntaa koskeviin kysymyksiin annetut vastaukset, joita on kehitelty viime vuosien aikana, saakoot nyt välittömän käytännöllisen sovellutuksensa „vaali”-toiminnan erikoisalalla.

Puhumme tarkoituksellisesti jo kehitellyistä vastauksista. Olisi todellakin naurettavaa luulla, että nyt, muutamia

kuukausia tai vaikkapa vuottakin ennen vaaleja voitaisiin ehtiä „löytämään” vastaukset, ellei niitä ole vielä löydetty, harkittu eikä tarkistettu muutamien vuosien toiminnan antaman kokemuksen perusteella. Puhehan on vastauksista *kaikkiin* „kirottuihin kysymyksiin”, jotka koskevat yleistä maailmankatsomusta, Venäjän historian edellisen, tavattoman tapahtumarikkaan, kauden arvioimista sekä nykykauden arvioimista (joka pääpiirteissään hahmottui ainakin vuodesta 1908) ja niitä poliittisia ja organisatorisia tehtäviä, jotka jokainen työväenliikkeeseen osallistuva on viimeksi kuluneina, sanokaamme, neljänä vuotena ratkaissut joko tavalla tai toisella. Nyt voikin olla puhe vain siitä, että noita kehitettyjä vastauksia ja toimintamenetelmiä on sovellettava tuohon erikoiseen toiminnanalaan, IV Duuman vaaleihin; sellaiset puheet, että „vaalikamppailussa, t.s. eräällä toiminnanalalla voidaan kehitellä vastaukset kysymyksiin, jotka koskevat *kaikkia* toiminnanaloja ja koko kautta, alkaen vuodesta 1908, eivätkä ainoastaan vuotta 1912”, sellaiset puheet ovat samaa kuin itsensä lohduttaminen illuusioilla tai vallitsevan hajaannuksen ja rikkinäisyyden hämääminen ja puolustaminen.

Puhe on ennen kaikkea vastauksesta ohjelmakysymyksiin. Mitä ovat tässä suhteessa antaneet Venäjän elämän neljä viimeksi kulunutta vuotta? Jokaisen täytyy myöntää, ettei tänä aikana ole millään tavoin yritetty tarkistaa tai korjailla tai kehitellä edelleen marxilaisten vanhan ohjelman periaatteellista osaa. „Nykyiselle ajankohdalle” — jota monessa suhteessa pitäisi oikeastaan nimittää „lamaanuksen” tai „mädännäisyyden” ajankohdaksi — on luonteenomaista se, että halveksivasti viitataan kintaalla ohjelmalle ja pyritään sitä kaikin tavoin tyypistämään ja karsimaan *yrittämättä* mitenkään tarkistaa sitä suoranaisesti ja päättäväisesti. Nykyiselle aikakaudelle luonteenomainen „revisionismi”, joka spesifiikkisessä merkityksessä on marxilaisten totuuksien porvarillista kuohitsemista, ei ole taisteluhenkistä revisionismia, joka nostaa „kapinalipun” (vaikkapa siihen tapaan, kuin sen teki Bernstein Saksassa noin 10 vuotta sitten, ja Venäjällä Struve noin 15 vuotta sitten tai Prokopovitsh hieman myöhemmin), vaan se on pelkurimaista, salaviihkaista luopuruutta, jonka puolustukseksi esitetään usein „käytännöllisiä”, etupäässä käytännöllisiltä näyttäviä näkökohtia. Struven ja Prokopovitshin

seuraajat ja „työn” jatkajat herrat Potresovit, Maslovit, Levitskit ja kumpp. „ovat ottaneet osaa” vallitsevaan hajaannukseen ja pitäneet sitä yllä (samoin kuin Jushkevitch, Bogdanov, Lunatsharski j.n.e. toisaalta) siten, että ovat yrittäneet, enimmäkseen arasti ja epäjohtomukaisesti, heittää yli laidan „vanhan” marxilaisuuden ja vaihtaa sen „uuteen” porvarilliseen oppiin. Teoreettiset kysymykset eivät ole sattumalta eivätkä „ryhmien” oikutelun vuoksi työntyneet etutiloille viimeisten neljän vuoden aikana. Vain henkilöt, jotka pelkurimaisesti luopuvat vanhasta, pitävät näitä kysymyksiä, vaikkapa osalta tai toiselta, „tyhjämpäiväisyksinä”. Ja nyt, mikäli puhutaan marxilaisuuden ohjelman ja maailmankäsityksen puolustamisesta vaalikamppailun yhteydessä, vaalikamppailun „kulussa” j.n.e., mikäli siitä puhutaan muussakin mielessä kuin „virallisen” velvollisuuden täyttämisen mielessä ja pelkän puhumisen mielessä, niin on otettava huomioon nimenomaan neljän eletyn vuoden antama *kokemus*, eikä sanoja, lupauksia enempää kuin vakuuttelujakaan. Nämä neljä vuotta ovat tosiasiallisesti kerran toisensa jälkeen näyttäneet meille kokonaisen joukon marxilaisuuden „epäluotettavia mukanakulkijoita” sivistyneistömme keskuudessa (joka useinkin haluaa olla marxilainen), ne ovat opettaneet suhtautumaan epäluottamuksellisesti noihin mukanakulkijoihin ja *suurentaneet* ajattelevien työläisten silmissä marxilaisen teorian ja tyypistämättömän marxilaisen ohjelman merkitystä.

On olemassa kysymyksiä, joissa ohjelma lähenee taktiikkaa ja muuttuu siksi. Näillä kysymyksillä on tietenkin vaalikamppailun aikana paljon välittömämpi käytännöllinen merkitys. Näissä kysymyksissä on luopuruuden ja eripuraisuuden henki käynyt ilmi verrattomasti voimakkaammin. Entiset tehtävät raukeavat, ovat eräät sanoneet, sillä valta on Venäjällä oikeastaan muuttunut jo porvarilliseksi. Tästä lähtien, ovat toiset sanoneet, Venäjä voi kehittyä ilman mitään „hyppäyksiä”, kuten Saksa tai Itävalta vuoden 1848 jälkeen. Kolmannet ovat sanoneet, että työväenluokan hegemoniaa koskeva ajatus on vanhentunut ja että marxilaisten pyrintönä olkoon, „ei hegemonia, vaan luokkapuolue” j.n.e.

On itsestään selvää, ettei ainoatakaan, kirjaimellisesti ainoatakaan taktiikan kysymystä voida ratkaista eikä

valaista jossain määrin täydellisesti, tyhjentävästi ja loogillisesti, ellei eritellä noita aatteita, joita oikeutetusti on ruvettu sanomaan „likvidaattoruusaatteiksi” ja jotka ovat erottamattomassa yhteydessä laajalle levinneeseen porvariston yleiseen mielipiteeseen, joka on kääntymässä pois demokratismista. Ken on vähänkin tarkkaillut käytännöllistä elämää, hän tietää, että näissä kysymyksissä on eripuraisuutta sata kertaa enemmän kuin kirjallisuudesta ilmenee. Vuoden 1905 loppupuolen ja vv. 1906—1907 tapahtumien jälkeisinä vuosina ei toisin voi tietysti olla. Mutta mitä „luonnollisempaa” (porvarillisissa oloissa) tuo hajaannus on, sitä pakottavammin ja tiukemmin se vaatii marxilaisia käymään kaikinpuolista ja sisukasta taistelua sitä vastaan.

Sellaisina ajanjaksoina, kuin viimeiset neljä vuotta Venäjällä, hajaannus ja luopuruus ovat olleet ominaisia kaikille maille: on ollut sellaistaikin, ettei jäljelle ole jäänyt edes ryhmiä, vaan ainoastaan yksilöitä, jotka noissa oloissa ovat kymmenen ja useammankin vuoden ajan osanneet „pitää lippua korkealla”, säilyttää perinteelliset aatteet ja soveltaa myöhemmin noita aatteita kovasti muuttuneissa yhteiskunnallis-poliittisissa oloissa. Venäjällä eivät asiat ole vielä noin hullusti, sillä meille ovat jääneet „perinnöksi” sekä ohjelma että *muotoillut* vastaukset „ajankohdan” tärkeimpiin taktillisiin ja organisatorisiin kysymyksiin. Likvidaattoruusvirtaus, luopuessaan tästä vastauksesta, ei voi asettaa sen vastapainoksi mitään, ei kerrassaan mitään, joka muistuttaisi tarkkaa ja selvää vastausta.

Vaalikamppailu on poliittisten kysymysten tietyn ratkaisun soveltamista monimutkaisessa propaganda-, agitaatio-, organisatorisessa j.n.e. toiminnassa. Tuohon kamppailuun ei voida ryhtyä, ellei ole tiettyä ratkaisua. Ja neljän vuoden kokemus on vahvistanut täysin oikeaksi sen muotoillun vastauksen, jonka marxilaisuus on vuonna 1908 antanut. Hallituksen agrariipolitiikan uusi porvarillinen sisältö; tilanherrojen ja porvariston järjestäytyminen III Duumassa; „vasemmistolaisimmankin” porvaripuolueen — kadettipuolueen — menettely, jota niin kirkkaasti valaisee „Lontoon”-matka, eikä läheskään vain se; „vehi”-tyyppiset aatevirtaukset, joilla on valtava menestys „sivistyneissä” yhteiskuntapiireissä — kaikki tämä on osoittanut selvästi sen, ettei entisiä tehtäviä ole ratkaistu, vaan ne tullaan

ratkaisemaan uusissa, porvarillisimmissa oloissa porvariston kääntyessä järjestelmällisesti *pois* demokratismista vastuuntuntoisen, puoluekantaisen, „lojaalisen” j.n.e. „opposition” kannalle. Uusi tilanne, uudet menetelmät valmistauduttaessa ratkaisemaan entiseen tapaan entisiä ongelmia; demokraattisten ainesten ja demokratianvastaisen liberaalisen porvariston välisen jakautumisen suurempi selvyys; — siinä on pääpiirteissään marxilaisten muotoiltu vastaus nykyajan poliittisiin peruskysymyksiin.

Vastaus organisatorisiin kysymyksiin on erottamattomasti sidottu marxilaisten yleiseen maailmankäsitykseen ja siihen, millaiseksi he arvioivat „kesäkuun 3 päivän” kauden poliittisen tarkoituksen ja merkityksen. Vanha on säilytettävä pohjana ja sovellettava sitä, — kaikkia niin sanottuja „mahdollisuuksia”: julkisia yhdistyksiä, liittoja y.m.s. — uusiin oloihin. Solut ja niitä ympäröivä verkosto, joka on sidottu niihin ja jota ne ohjaavat. „Solujen” on oltava joustavampia, niiden on sovellettava uusia joustavampia muotoja, jotka eivät ole kaikessa entisten kaltaisia, — ja käytettävä ehdottomasti hyväksi ei ainoastaan Duuman puhujalavaa, vaan myös kaikkia samantapaisia „mahdollisuuksia”. Tämä vastaus, joka ei suinkaan rajoita toimintavapautta minkäänlaisiin yksinomaisiin normeihin eikä minkäänlaisiin ehdottomiin muotoihin, vaan antaa tavattomat mahdollisuudet kehitellä tarkoituksenmukaisten toimintatapojen ja -menetelmien yhdistelmiä, on periaatteellisesti horjumattoman „luja” — se nimittäin ei aseta vallitsevan hajanaisuuden, luopuruuden ja hämmingin vastapainoksi vain sitä, että julistetaan sanoissa uskollisuutta vanhalle, vaan myöskin organisatorisen perusperiaatteen, joka suo mahdollisuuden noudattaa elämässä aatteellista horjumattomuutta. Ne, jotka „ovat koonneet varalta”, vaikkei heitä olisikaan paljon, yhtyvät ja varjelevat järjestelmällisesti „hierarkiaa”: sen henkeä, sen oppia, sen periaatteita, sen perinteitä, mutta eivät tietenkään sen muotoja.

Sitä vastoin likvidaattoruus *perääntyy* vallitsevan (ei *lainkaan* yksin meillä eikä suinkaan ainoastaan työväenluokassa, vaan sitäkin enemmän muissa luokissa ja puolueissa vallitsevan) muodottomuuden edessä, luopuu vanhan kehittelemisestä ja muuttaa „uuden” etsiskelyt hajaannuksen laillistamiseksi. Marxilaisten keskuudessa esiintyvä

likvidaattoruus on vain eräs pikku puronen porvarillisen yhteiskunnan vuolaassa aatevirrassa, joka on suuntautunut yleensä demokratiaa ja muun muassa joukkoliikettä vastaan sekä varsinkin tuon liikkeen äskeisiä järjestämis- ja johtamismuotoja vastaan.

Tällaisia ovat marxilaisuuden yleiset näkökohdat, sen suhde nykyajan tehtäviin ja kysymyksiin, suhde, joka ei ole, toistamme, muodostunut sellaiseksi eilispäivästä alkaen ja jonka tulee nyt ilmetä „vaalikamppailussa” kaikkine aatteellisine, ohjelmallisine, taktillisine ja organisatorisine sisältöineen.

II

Siirtykäämme tarkastelemaan asennetta, jonka likvidaattoruuusvirtauksen pää-äänenkannattaja „Nasha Zarja” on ottanut vaalikamppailukysymyksessä.

Mikään ei ole sen enempää marxilaisuuden hengen vastaista kuin tyhjä sanahelinä. Ja „Nasha Zarjan” 6. ja 7.—8. numerossa tekee epämieluisan yllättävän vaikutuksen ennen kaikkea uskomattoman runsas suorastaan tartarinilainen sanahelinä. Sellaisesta kamppailusta kuin vaalikamppailusta, joka on kaikkien maiden marxilaisista tavanomainen ja jollaista on jopa Venäjälläkin jo käyty *kaksi kertaa* laajassa mitassa, likvidaattoruutemme Tartarinit ovat tehneet jotain, joka ympäröidään sellaisilla koreilla sanoilla, sanoilla ja sanoilla, että käy suorastaan sietämättömäksi.

Artikkelissa „On aika aloittaa” hra Juri Tshatski *alkaa* likvidaattorien mielipiteiden esittelyn ja oikeastaan *lopettaa* tuon esittelyn kuin isäntä, jättäen hra L. Martovin huoleksi koristelun, retushoinnin ja kirjallisen ornamentiikan.

Tässä näyte Juri-Tartarinin sepustuksista:

...„Tuskin voitaneen luottaa varmasti siihen, että vaalikamppailu suoritetaan organisatorisessa suhteessa täysin keskitetysti, joskin siihen tulee pyrkiä kaikkia niitä teitä, joista olemme puhuneet...”, varmistaan poliittisen kampanjan kulussa tapahtuvan sosialidemokraattisten työläisten poliittisen yhdistymisen tulokset organisatorisesti”...

Älkäähän toki, rakkahin Trotskin kilpailija! No miksi pitää pökerryttää yleensä lukija ja varsinkin työmies tuolla sanaporulla poliittisen kampanjan kulussa tapahtuvan

poliittisen yhdistymisen tuloksista! Noiden tulosten varmistamisesta! Tuohan on sanaporua, pöyhkeilemistä kömpelöllä yksinkertaisen asian kertailemisella. Organisatorinen „varmistaminen” on tarpeellista aina, niin ennen vaaleja kuin myöhemminkin. Kun sanotte vaaleja poliittiseksi kampanjaksi ja puhutte lisäksi „isottelun vuoksi” „useista (!) yleisvenäläisistä (!) poliittisista kampanjoista”, niin tuolla puheen hälinällä ja räiskeellä te *saatatte varjoon* todella päivänpolttavan, elintärkeän, käytännöllisen kysymyksen: *miten* on järjestäydyttävä. Ovatko „solut” ja niitä ympäröivä enemmän tai vähemmän julkisten kestäättömien liittojen verkosto tarpeen? ovatko vai eivätkö? Jos ovat, niin ne ovat tarpeen sekä ennen vaaleja että niiden jälkeen; vaalit ovat eräs työala, eräs monista. Ellei ole tehty järjestelmällistä työtä *jo kauan sitten*, niin vaalikamppailun kulussa te ette „varmistaa” *mitään*. Jokainen käytännön mies ymmärtää, että se on pötyä. Tässä peitellään sanahelinällä sitä, että puuttuu tarkkaa vastausta siihen *peruskysymykseen*, millä tavalla tulee järjestäytyä kaikkeen eikä yksinomaan vaalitoimintaan.

Kun vaalien johdosta puhutaan „*proletariaatin mobilisoinnista taisteluun*” (sic! * s. 49) „työläisjoukkojen laajasta ja julkisesta mobilisoinnista” (54) j.n.e. y.m.s., niin se ei merkitse ainoastaan sitä, että puuttuu kohtuuden tuntoa, vaan myös sitä, että suoranaisesti vahingoitetaan vaatimatonta, välttämättömyyden pakosta vaatimatonta, toimintaa, kehittämällä *aivan samanlaatuista* fraasitaituruutta, jollaista esiintyy „otzovisteilla”, „ultimatisteilla” y.m.s. Heidän mielestään boikotoinnilla on erikoisesti tähdennettävä, ettei „henki” ole kuollut (ja toiminnan „hengen” tulee olla läpikäyvänä kaikilla toiminnaloilla, m.m. vaalitoiminnassa), — likvidaattorihuutajien mielestä vaalit antavat kaiken, sekä „mobilisoinnin taisteluun” (kun ei venäläistä myös-„marxilaista” edes hävetä kirjoittaa mokomaa!) että „poliittisen kampanjan kulussa tapahtuvan poliittisen yhdistymisen tulosten organisatorisen varmistamisen”! Kaikki me tiedämme mainiosti, etteivät v. 1912 vaalit anna eivätkä voikaan antaa *enempää* „laajaa” *kuin* „julkistakaan” „joukkojen mobilisointia” (ellei muodostu edellytyksiä, jotka perinjuurin muuttavat

* — sillä tavalla *Toim.*

vuosien 1908 ja 1911 oloja). Ne antavat vaatimattoman mahdollisuuden toimintaan, joka ei ole laajaa eikä liioin julkista, ja tuota mahdollisuutta on käytettävä hyväksi, mutta ei pidä matkia Trotskia mahtipontisten fraasien sepittelystä.

On suorastaan epäviisasta vaalien johdosta huutaa „julkisista” järjestöistä: toimikaamme mieluummin *vähemmän* julkisesti, työläiskollegat, sanomme me — se on *laajemman joukkovaiikutuksen* kannalta tarkoituksenmukaisempaa, sopivampaa, järkevämpää ja *hyödyllisempää* kuin lörpöttely „julkisesta” olemassaolosta. Sellaisina aikoina kuin meidän aikanamme saattavat vain aivan pahat tai aivan kevytmieliset ihmiset huutaa ja kerskua: „mutta minäpä voin tehdä kaiken julkiseksi”.

...„Puolue (luokkapuolue) syntyy vain omatoiminnallisen työläisetjoukon organisatorisen luomistyön tuotteenä” (41).

Huh! Armoa! Muualla maailmassa ovat puoluetta olleet muodostamassa ja kehittämässä kymmeniä vuosia sekä eturivin työmiehet että tosi marxilaiset „intelligentit”, jotka ovat siirtymässä kokonaan työläisten puolelle. *Eikä* meilläkään *voi olla* toisin, ja turhaa on säilyttellä venäläistä työläislukijaa loruillemalla koreilevasti „luomistyöstä” (kun täytyy jankata aakkosia ja kanniskella tavallisia pikku kiviä perustaa varten), „omatoiminnallisesta” etujoukosta y.m. Hra Martov on niin ikään viehättynyt Tshatski-Tartarinista ja menee puheissaan aina „työväenluokan itsetietoisiin aineksiin” saakka (№ 7—8, s. 42), jotka astuvat „itseään likvidoivan” vanhan henkilökunnan tilalle (sama).

Että tulisi lujemmin sanottua! „Omatoiminnalliset”, „itsetietoiset”, „luovat”, „mobilisointi taisteluun”, „mitä laajimmat”, „mitä julkisimmat”... Eikö ihmisiä jo ällötä tuo — käytän Shtshedrinin sanontaa — kielihaureus?

Mutta koko juttu on siinä, että silloin kun kirjoittajalla *ei ole* yksinkertaista, suoraa ja selvää vastausta yksinkertaisiin, selviin ja läheisiin kysymyksiin, *täytyy* operoida koreilevilla, vaivoin kyhätyillä fraaseilla, jotka pökerryttävät ja tylsyttävät työläisen (ja sitäkin enemmän intelligenin, sillä tyylille à la * Juri Tshatski työläiset nauravat.

* — tapaan. Toim.

kun taas kymnaasilaiset ovat siihen eniten „*viehättyneet*”). Vaaliohjelmakysymyksen pohjalla voimme erikoisen havainnollisesti valaista tätä tosiasiaa, joka koskee *epäselvään* ajatuksen muuttamista epäselviksi, mahtipontiseksi, koreiksi fraaseiksi.

III

Hra Juri Tshatski puhuu myös hyvin, hyvin paatoksellisesti vaaliohjelman tärkeydestä. Ohjelmakysymys on „eräs kardinaalisimpia kysymyksiä”. Mainiota! „Työläis-sosialidemokraattien tulee se (ohjelma) tunteellisesti aistia (!!), harkita sitä, pitää *omanaan*” (kursivointi Juri Tshatskin).

Totta on, että työläisten tulee *harkita* ohjelmaa. Myös intelligenttien, jotka kirjoittelevat miltei-marxilaisiin aikakauslehtiin, sietäisi hyvinkin harkita ohjelmaa. Mutta mitä merkitsee ohjelman „tunteellinen aistiminen”, sitä on vaikea käsittää. Ehkä herrat Nevedomski ja Lunatsharski kirjoittavat „Nasha Zarjan” seuraavaan numeroon „tunteellisesti aistittuja” artikkeleja siitä, miten itsetietoisten mobilisoitavien joukkojen omatoiminnallinen etujoukko „aistii tunteellisesti” vaaliohjelmaa?

Tai sopsisiko ehkä seuraava helmi hra F. Danin kirjoituksesta: „...vaalitaktiikan merkitys ja poliittinen sisältö muuttuu kokonaan, riippuen siitä, kuka on sen luoja ja kannattaja: työväen sosialidemokraattisen etujoukon itsemääräävä kollektiivi kaikkine proletaari- ja intelligenttivoimineen vaiko jotkin intelligenssin ryhmät, intelligenssin, joka, vaikka se olisikin „sosialidemokraattinen”, ei ole sellaisen kollektiivin esiinnostama eikä toimi sen valvonnan alaisena ja painostuksesta”... Kuka voisikaan todella epäillä, etteivät Potresov ja Dan ole suinkaan „intelligenssin ryhmä”, *vaan* he ovat „etujoukon itsemääräävän kollektiivin esiinnostamia” ja „sen valvonnan alaisina toimivia” henkilöitä! O, te likvidaattoruuden Tartarinit!

Ovatkohan Juri Tshatski, L. Martov ja F. Dan harkinneet ohjelmaa? „Hävettää tunnustaa, mutta olisi synti salata”, kirjoittaa ensimmäinen heistä, „että meillä on ollut sellaistaakin, että ohjelma pysyy ohjelmanä, mutta vaalipuheissa ja -kirjoituksissa puhutaan muuta, kuka aidasta, kuka aidanseipästä”.

Mikä on totta, se on totta. „Meillä” sellaista on ollut varsin usein.

Esimerkiksi Juri Tshatski, sanottuaan tunteellisia sanoja ohjelman tunteellisesta aistimisesta, ryhtyy puhumaan pitkälti, pitkälti yhtä tunteellisia sanoja *yhteisen* ohjelman tärkeydestä ja tarpeellisuudesta. Tunteellisin sanoin saateetaan tahallisesti varjoon se yksinkertainen kysymys, voiko *yhteinen* ohjelma olla olemassa, kun ei ole yhteisiä poliittisia katsomuksia? Mutta jos katsomusten yhteisyys on olemassa, niin miksi pitää haaskata suotta sanoja ja kolkuttaa avoimeen oveen: ohjelmahan on katsomusten esitys!

Puhuttuaan „kiertäen kaartaen” „yhteisestä” ohjelmasta Juri Tshatski sanoa lörpäyttää varsin taitamattomasti „salaisuutensa”. „Mitä suurimman merkityksen”, hän kirjoittaa, „me annamme sosialidemokraattien duumaryhmän (ohjelman) hyväksymiselle, kuitenkin sillä välttämättömällä ehdolla, ettei viimeksi mainittu lähde vähemmän vastuksen linjaa hyväksymällä ohjelman, jonka sille ovat tyrkyttäneet ulkomaiset kerhot” (50)...

Tämä on sitä: der König absolut, wenn er unseren Willen tut — kuningas on itsevaltiias, kun hän täyttää *meidän* tahtomme. Yhteinen ohjelma on toivottava, ellei hyväksytä ohjelmaa, jota „ovat tyrkyttäneet ulkomaiset kerhot”. Siis ohjelmiaan *on olemassa* kaksi? toinen, jota te haukutte „ulkomailta tyrkytetyksi” (sanastoa, joka on Purishkevitshin arvoista! ajatelkaas: Juri Tshatski kirjoittaa yksissä Martovin ja Danin kanssa Potresovin aikakauslehdessä — ulkomailta tyrkyttämisestä! Mihin halpamaisuuteen pitääkään vajota, että voi tuollaisin tempuin usuttaa kehittymättömiä ihmisiä vastustamaan „ulkomaata”!). Toinen ohjelma on nähtävästi se, joka ei tule ulkomailta käsin, vaan mobilisoitavien joukkojen laajojen ja julkisten järjestöjen itsemäärävän kollektiivin taholta. Yksinkertaisemmin ja mutkattomasti sanottuna: „mahdollisen keskittymisen muita aineksia on ryhmä sosialidemokraattisia (?) työntekijöitä, joilla on läheinen yhteys julkiseen työväenliikkeeseen ja jotka saavat yhä enemmän jalansijaa ja arvovaltaa poliittisten kampanjoiden kulussa. Tarkoitamme varsinkin Pietaria ja sen johtavaa osuutta viime vuoden poliittisissa kampanjoissa”. Sillä tavalla kirjoittaa Juri Tshatski.

Koko juttu on siis hyvin yksinkertainen: „ryhmä” pietarilaisia likvidaattoreja, jotka jokainen tuntee hyvin

hra Potresovin aikakauslehden perusteella, ovatkin niitä „keskittymisen aineksia”. Selvä on, hyvin selvä, herttainen Juri Tshatski!

Ohjelman tulee olla yhteinen, *mutta...* sillä tavalla, ettei se olisi „ulkomaisten kerhojen tyrkyttämä”, vaan tyydyttäisi Pietarin likvidaattorien „ryhmää”... Jopa on tulisieluininen „yhtenäisyyden” kannattaja tuo Juri Tshatski!

IV

Tarkastelkaamme L. Martovin „vaaliohjelman peruskoh-tia”... Sen perustaksi hän ottaa — niinkuin tietysti kuuluu-kin — puolueohjelman. Martov kertailee omin sanoin tätä ohjelmaa kohta kohdaltaan. Epäselväksi jää, propagoiko Martov *sitä* ohjelmaa, jonka *hän* esitti „Nasha Zarjan” 7.—8. numerossa: *sen* osan vanhasta ohjelmasta hyväksyy kaiketi sekä Larin että Levitski kuin myös Prokopovitsh-kin. Vai hyväksyykö Martov *vanhan* ohjelman *kokonaisuus-nessaan*?

Oikeudenmukaisuus vaatii huomauttamaan, että eräs kohta Martovin artikkelissa viittaa viimeksi mainittuun; nimittäin se kohta sivulla 48, missä sanotaan, että väliin täytyy „olla sanomatta kaikkea selvässä muodossa” (se on totta), mutta ei muka pidä *kieltäytyä*. „Meitä ei pakoteta” — „*typistämään* vaatimustemme sisältöä”. Nuo ovat sangen hyviä sanoja. Valitettavasti *teot* eivät vastaa noita sanoja, sillä tiedämme hyvin esim., että Larin, jota (Mar-tov) „ei epäile reformismista”, *typistää* ja *kieltäytyy*. Jou-dumme varsin pian vakuuttumaan, että Martovkin samassa artikkelissaan, luvaten olla „*typistämättä*” ja „*kieltäyty-mättä*”, itse asiassa *typistää* ja *kieltäytyy*.

Tilanne on siis asiallisesti sellainen, että mikäli kysymys on puolueohjelmasta vaaliohjelman ainesosana ja perus-tana, niin sen suhteen on olemassa, ei yksi, vaan kaksi kannanottoa: toinen *ilman* *typistämisiä* ja *kieltäytymisiä* ja toinen *niine* *typistämisine* ja *kieltäytymisineen*, joiden suunnan osoittaa selvästi Larinin, Levitskin ja Potresovin propagandan luonne.

Seuraavana on taktiikkakysymys. Kesäkuun 3 päivän kauden historiallisesta merkityksestä on annettava arvio, ja tuohon arvioon tulee perustaa tehtäviemme *kaikki* mää-rittelyt, *kaikki* nykypolitiikan millaisia tahansa yleisiä ja

yksityisiä kysymyksiä koskevat „sanontamme”. Martovin itsensäkin täytyy myöntää — huolimatta likvidaattorien tavanomaisesta ja likvidaattoruudelle luonteenomaisesta „nykyhetken arvion” pilkkaamisesta —, että tämä kysymys on kardinaalinen. Ja nyt tähän kysymykseen annetun „entisen” muotoillun vastauksen suhteen Martov sanoo:

„„Kesäkuun 3 päivän” kauden historiallista merkitystä on yritetty määritellä epäonnistuneella määritelmällä, joka voi johtaa harhaan, kun puhutaan „askelesta tiellä, joka johtaa porvarilliseksi monarkiaksi muuttumiseen” („muuttumisen suuntaan” olisi tarkka lainaus)”...

„Epäonnistunut” määritelmä... Kuinka lievästi tuo onkaan sanottu! Entä kauanko on siitä, kun Martovin kollegat katsoivat tuon määritelmän kieltävän periaatteessa kokonaan sen näkökannan, joka heistä tuntuu ainoalta pelastukselta? Kauanko on siitä, kun F. Dan sanoi: „tahtovat tuppautua sinne, missä kerran saivat päihinsä”? Mistä on kysymys? Onko kesäkuun 3 päivän kauden historiallista merkitystä koskevassa kysymyksessä perusteellista erimielisyyttä vai eikö ole?

Kuulkaas edelleen:

...„Tällaisessa määritelmässä katoaa absolutismin kannattajien ja maa-aateliston välistä vallanjakoa kohti otetun *taka*-askelen reaalisuus. Edellä sanotusta seuraa, että ne muodot, jotka vuoden 1905 tapahtumien jälkeen olivat tuon jaon suorittamisen ainoita mahdollisia muotoja, loivat otolliset edellytykset niiden yhteiskunnallisten voimien mobilisoinnille ja järjestämiselle, joiden historiallisena tehtävänä on toimia „porvarillisen monarkian” perustamisen hyväksi”...

Näitä yhteiskunnallisia voimia on Martovin mielestä porvaristo, jolle kesäkuun 3 päivän kausi „antoi oikeuden olla legaalisenä eli siedettävänä oppositiona”.

Harkitkaapa lähemmin Martovin päätelmää. Hän näyttää moittivan „epäonnistunutta määritelmää” vain siksi, että siinä unohdetaan *esivallan* ottama taka-askel. Ensimmäinen tuo ei ole asiallisesti oikein. Martovia ei kerta kaikkiaan lykästä vuodelta 1908 olevan „määritelmän” suhteen: heti kun hän rupeaa siitä puhumaan, niin siinä samassa hän osoittautuu kummallisen kykenemättömäksi (tai haluttomaksi?) esittämään tarkasti tuon hyvin tuntemansa „määritelmän”. „Määritelmässä” puhutaan suoraan ja tarkasti siitä, että *maaorjuuttaj*tilanherroille (eikä porvarillisille maanomistajille, niin kuin Larinin mukaan

kuuluisi sanoa) säilytetään „heidän valtansa ja heidän tulonsa”! Jos siis tällaista vallanjakoa sanotaan „taka-askeleksi”, niin määritelmässämme tuo taka-askele ei katoa, vaan päinvastoin todetaan mitä selvimmin. Toiseksi, ja *tämä on tärkeintä*, puhumalla esivallan ottamasta taka-askelesta Martov saattaa varjoon ja hämää siten *liberaalisen porvariston* ottaman *taka-askelen*. Siihenhän koira on haudattu! Juuri siinä on päätelmän ydin, jonka Martov hämää.

Liberaalisen porvariston ottamana taka-askelena on tuon porvariston *vehiläisyys*, sen kieltäytyminen demokratis-
mista, sen *lähentyminen* „järjestyspuolueita”, sen antama tuki (suoranainen ja välillinen, aatteellinen ja poliittinen) vanhalle järjestelmälle tämän yrittäessä pysytellä pystyssä ottamalla mahdollisimman pieniä „askeleita tiellä, joka johtaa porvarilliseksi monarkiaksi muuttumiseen”. Porvarillinen monarkia ei voi muodostua eikä edes alkaa muodostumaan ilman vastavallankumouksellista (vehiläistä) liberaalista porvaristoa. Martov „unohtaa” tämän ennen muuta ja ennen kaikkea siitä yksinkertaisesta syystä, että hän itse on „vehiläinen”... marxilaisten joukossa.

Antaessaan arvion kesäkuun 3 päivän kaudesta liberaali kiinnittää koko huomion siihen, että esivalta on ottanut „taka-askelen” Purishkevitsheja kohti: jos sama esivalta, säilyttäessään valtakomennon (ja *demokraattivastaisen* kuristuskomennon) samat peruspiirteet, olisi ottanut „askelen” häntä, liberaalia, kohti, niin siinä olisi ollut kaikki, mitä hän tarvitsee. Olen todistanut „Vehin” kautta, vehiläisellä politiikallani (Miljukovin „Lontoo”), että minä, liberaali, olen „valtionvastaisten”, luopuruushenkisten, lapsellisten, rikoksellisten, „rosvomaisten”, moraalittomien, jumalattomien — ja miten „Vehissä” vielä sanotaan — demokraattien vilpitiön, vakava, säälimätön vihamies. Ja siitä huolimatta valtaa ei jaeta minun, vaan Purishkevitshin kanssa! — sellaista on *merkitykseltään* liberaalien politiikka kesäkuun 3 päivän kaudella, sellaista on merkitykseltään herrojen Struvein ja Miljukovien „stoly-pinilainen liberalismi”. Pyrin sydämeni pohjasta sinun puoleesi, sanoo liberaali esivallan puoleen kääntyen, mutta sinä pidät Purishkevitschia minua parempana!

Proletaaristen demokraattien näkökanta kesäkuun 3 päivän kauden suhteen on sitä vastoin periaatteellisesti ja

perinjuurin toisenlainen. Esivalta on ottanut „taka-askelen” Purishkevitsheja kohti kehitystason ollessa toisenlaisen, paljon korkeamman kuin aikaisemmin. Myös 80-luvulla otettiin „taka-askel” aatelista kohti, mutta se oli taka-askel reforminjälkeisen Venäjän tasoon nähden, Venäjän, joka oli edennyt pitkälle niistä Nikolai I kauden ajoista, jolloin aatelistilanherra oli pitänyt komentoa ilman „plutokratiaa”, ilman rautateitä ja ilman kasvavaa kolmatta elementtiä. Samoin on nytkin, „taka-askel” Purishkevitsheja kohti otetaan porvarillisen agraaripolitiikan pohjalla, sen pohjalla, että porvaristo osallistuu järjestyneesti ja varmasti edustuslaitokseen: tämä on Purishkevitshin hegemoniaa siinä yleisessä, niin purishkevitsheilaisessa kuin miljukovilaisessakin, käänteessä, joka suuntautuu demokraattisia aineksia *vastaan*, joukkojen liikettä vastaan, niin sanottuja „äärimmäisyyksiä” vastaan, niin sanottua „intelligentti-(Vehi)vallankumousta” vastaan j.n.e.

Liberaalin tehtävänä on „säilyttellä” Purishkevitshia niin, että tämä „asettuisi ahtaammalle” ja antaisi enemmän tilaa liberaaleille, mutta niin, ettei tällöin suinkaan voitaisi kokonaan hävittää maan päältä kaikkia purishkevitsheilaisuuden taloudellisia ja poliittisia perustoja. Yleensä demokraatin ja varsinkin proletaaristen demokraattien edustajan, marxilaisen, tehtävänä on käyttää hyväksi kärkevää selkkausta, jotta pohjakerrokset saataisiin vedettyä areenalle juuri tuota hävittämistä varten. Yleensä Venäjän uudistamistehtävän kannalta katsoen kesäkuun 3 päivän kauden historiallinen merkitys onkin nimenomaan siinä, että tuo uusi askel tiellä, joka johtaa porvarilliseksi monarkiaksi muuttumiseen, on askel siihen suuntaan, että luokat erottuvat yhä enemmän joka suhteessa ja muun muassa yhä enemmän erottuvat liberalismi („vastuuntuntainen” oppositio Purishkevitsheja vastaan) ja demokratia (purishkevitsheilaisuuden kaikkien perustojen hävittäminen).

Tästä selviää, että Martov, joka arvostelee muka vain „epäonnistunutta määritelmää”, *itse asiassa* esittää *liberaalisen työväenpolitiikan* ohjelman. Hän näkee „taka-askelen”, jonka vanha esivalta on ottanut Purishkevitsheja kohti, mutta hän ei näe taka-askelta, jonka liberaalinen porvaristo on ottanut vanhaa esivaltaa kohti. Hän näkee, että vuoden 1905 tapahtumat ovat luoneet otolliset edellytykset liberaalisten porvarien „mobilisoinnille ja järjestämiselle”

Purishkevitsheja vastaan ja Purishkevitskien rinnalle, mutta hän *ei* näe, että nuo tapahtumat ovat luoneet „otolliset edellytykset” vehiläisen, vastavallankumouksellisen, liberaalisen porvariston mobilisoinnille ja järjestämiselle demokraattisia aineksia ja joukkojen liikettä vastaan. Martovin sitaatista seuraa sen tähden väistämättömästi, että työläisten on „tuettava” liberaaleja *näiden* taistellessa Purishkevitsheja vastaan ja luovutettava *hegemonia* liberaaleille, mutta siitä ei suinkaan seuraa, että työläisten on *huolimatta* liberaalien vehiläisyydestä ja *huolimatta* Miljukovien pyrkimyksistä istuuduttava Purishkevitskien rinnalle, nostettava pohjakerrokset työhön hävittämään purishkevitshilaisuutta loppuun saakka sen syvimpiä juuria (ja ylimpiä latjuksia) myöten.

Tästä selviää edelleen, miksi Martov voi ja miksi hänen täytyy olla yhtä mieltä Larinin kanssa perusasiasta, samalla kun hän on eri mieltä vain yksityisasioista, vain liberaalisen työväenpolitiikan tehtävien määrittämistavoista. Porvarillinen monarkia meillä jo on, sanoo Larin, maanomistajat eivät meillä enää ole „maaorjanomistajia”, vaan maatalousmiehiä, t.s. porvarillisia maalaisyrittäjiä. Siitä syystä meillä eivät ole vuorossa historialliset „hyppäykset”, meillä tulee olla, „*ei* hegemoniaa, vaan luokkapuolue” (Levitski), meidän tehtävämme on tukea perustuslaillisia liberaaleja säilyttäen itsenäisyytemme*. Meillä ei ole vielä porvarillista monarkiaa, väittää vastaan Martov, mutta meille on „täysin riittävää”, kun tiedämme, että itsevaltiuden ja perustuslaillisuuden yhdistelmä on ristiriitainen ja että meidän on „kouraistava vanhaa järjestelmää ristiriitaisuuksien akilleenkantapäältä”. Kumpikaan väittelijä ei näe syntyneen tai syntyvän porvarillisen monarkian ja vastavallankumouksellisen liberaalisen porvariston yhteyttä, kummallakin katoaa näyttämöltä „hegemonin” toiminta, joka määräisi Venäjän porvarillisen uudistamisen laajuuden lisäksi myös sen tyyppin; kummallakin — riippumatta siitä, puhuvatko he siitä vai eivät puhu — työväenluokka „järjestäytyy elämään” uudella, porvarillisella Venäjällä, mutta ei *järjestä* sitä vetämällä mukaansa demokraattisia aineksia, jotka voivat hävittää kaikki purishkevitshilaisuuden perustat.

* „Pitää puolemme tulevassa perustuslaillisessa uudistuksessa”, kirjoitti Larin.

V

Kiinnostavaa on, että Martovin seuraavat päätelmät työvät hänet vieläkin kouraantuntuvammin.

„Niinpä”, jatkaa Martov, „v. 1815 valtaan palanneet Bourbonit eivät luoneet porvarillista monarkiaa, mutta niiden oli pakko antaa omalle ja heidän takanaan seisovan aateliston herruudelle sellaiset poliittiset muodot, jotka jouduttivat porvariluokan järjestymistä ja antoivat sille mahdollisuuden kehittyä voimaksi, joka pystyi luomaan vuoden 1830 porvarillisen monarkian”...

Mainiota. Ennen vuoden 1815 Bourboneja, ennen vuotta 1789 monarkia oli Ranskassa feodaalinen, patriarkaalinen. Vuoden 1830 jälkeen monarkia oli porvarillinen. Entä min-käläinen oli monarkia, josta Martov ryhtyi puhumaan (omaksi vahingokseen), t.s. vuosien 1815—1830 monarkia? On selvää, että se oli „askel tiellä, joka johtaa porvaril-liseksi monarkiaksi muuttumiseen”. Martovin esimerkki kohdistuu kerrassaan merkittävästi häntä vastaan! Edelleen. Ranskan liberaalinen porvaristo alkoi osoittaa vihamieli-syyttään johdonmukaista demokratiaa kohtaan jo vuosien 1789—1793 liikkeessä. Demokraattien tehtävänä ei suin-kaan ollut porvarillisen *monarkian* luominen, kuten Martov mainiosti tietää. Ja liberaalisen porvariston horjumisista, petoksista ja vastavallankumouksellisesta mielialasta *huolimatta* Ranskan demokraattiset ainekset työväenluokan joh-dolla loivat monien vaikeiden „kampanjoiden” jälkeen sen valtiollisen järjestelmän, joka vakiintui vuodesta 1871. Porvarillisten vallankumousten alkukaudella Ranskan libe-raalinen porvaristo oli monarkistinen; porvarillisten vullan-kumousten pitkän ajanjakson lopulla — sitä mukaa kun proletariaatin ja demokraattisen porvariston (Martov älköön närkeästykö, jos sanomme „vasemmistoblokin”!) ainesten esiintymiset kävivät päättäväisemmiksi ja itsenäi-semmiksi — koko Ranskan porvaristo *muokattiin* tasavalta-laiseksi, kasvatettiin ja kouluttiin toisenlaiseksi, synnytet-tiin uudelleen. Preussissa ja yleensä Saksassa tilanherra piti hegemonian käsissään koko porvarillisten vallanku-mousten ajan, ja hän „kasvatti” porvariston oman itsensä mukaiseksi ja kaltaiseksi. Ranskassa porvarillisten vullan-kumousten kahdeksan vuosikymmenen kuluessa hegemo-

nian valloitti itselleen noin nelisen kertaa proletariaatti yhtyneenä eri tavoin pikkuporvariston „vasemmistoblokin” ainesten kanssa, ja sen tuloksena porvariston täytyi luoda sellainen valtiollinen järjestelmä, joka oli sopivampi sen antipodille.

On olemassa erilaista porvaristoa. Porvarilliset vallankumoukset ovat meille osoituksena sekä itse porvariston että työväenluokan eri ryhmien, kerrosten ja ainesten tavottoman moninaisista kombinaatioista. Kun XX vuosisadan ensimmäisen vuosikymmenen Venäjän porvarillista vallankumousta koskeviin konkreettisiin kysymyksiin „imetään” vastausta porvarillisen vallankumouksen „yleiskäsitteestä” — sanan ahtaimmassa mielessä — niin se on marxilaisuuden mataloittamista liberalismiksi.

„Niinpä”, Martov jatkaa, „Preussin vallanpitäjien täytyi vuoden 1848 vallankumouksen tukahduttamisen jälkeen saattaa voimaan perustuslaki ja muodostaa lakiasäätävä edustuslaitos, joka järjestettiin maanomistuksen etuja silmällä pitäen; mutta näiden perustuslaillis-parlamentaarisen järjestelmän surkeiden itujen perustalla järjestäytyi poliittisesti porvaristo, joka kuitenkin ei ole vielääkään onnistunut lopullisesti muuttamaan valtiota „porvarilliseksi monarkiaksi”.

Edellä mainittu määritelmä on näin ollen vajavainen siinä suhteessa, ettei siinä ole luokkien ratkaisevan yhteentörmäyksen momenttia, minkä puuttuessa ei voi realisoitua elämässä se objektiivinen tendenssi, joka ilmenee kesäkuun 3 päivän tyyppiä olevissa asiakirjoissa!”

Tuo on todellakin suurenmoista, eikö totta? Martov on kerrassaan taituri pukemaan reformistiset päätelmät, teoriat ja ohjelmat efektiivisen marxilaisilta ja efektiivisen vallankumouksellisilta näyttäviin sanoihin! Sen samaisen „määritelmän” vuoksi, jota Martov arvostelee, F. Dan löylytti niitä, jotka haluavat „tuppautua sinne, missä kerran saivat päihinsä”. J. Larin on kirjoittanut, ettei työväenluokan pidä järjestäytyä „vallankumouksen odottamiseksi”, vaan ilman muuta „puolustaakseen varmasti ja suunnitelmallisesti omia erikoisetujaan”. Nyt Martov tekee keksinnön: määritelmän vajavaisuutena on se, ettei siinä *ole luokkien ratkaisevan yhteentörmäyksen momenttia*. Kerrassaan mainiota!

Mutta tässä Martovin fraasissa on koomillisuuden lisäksi vielä jotain. Martov sanoi sanottavansa taiturimaisen välttelevästi. Hän ei sanonut, *mistä* luokista hän puhuu. **Edellä**

puhuttiin maanomistajista ja porvaristosta. Voidaan olettaa, että tässä Martov puhuu *vain* maanomistajien ja porvariston välisestä ratkaisevasta yhteentörmäyksestä. Vain *tällaisen* olettamuksen kannalta voidaan „ottaa vakavasti” Martovin lainatut sanat. Mutta *tällainen* olettamus paljastaa hänet sen sijaan erikoisen kouraantuntuvasti liberaalisen työväenpolitiikan saarnaajaksi tai puolustajaksi.

Määritelmässämme „ei ole” maanomistajaluokan ja porvariluokan välisen „ratkaisevan yhteentörmäyksen momenttia”! Älkäähän toki: määritelmässämme puhutaan suoraan, selvästi ja tarkasti näiden luokkien „*pikku riidoista*”. Meidän kannaltamme näiden luokkien riidat ovat *pikku riidoja*. Suurimerkityksellinen *ei ole* näiden luokkien, vaan muiden luokkien yhteentörmäys, joista „määritelmässä” puhutaan etempänä yhtä suoraan ja yhtä selvästi.

Kysymys asettuu siis tällä tavalla. Se, joka pitää kiinni marxilaisesta kannasta, ei voi odottaa Venäjän pelastuvan „kesäkuun 3 päivän kaudesta” mitenkään muutoin kuin „luokkien ratkaisevan yhteentörmäyksen” kautta. On käsiteltävä „kesäkuun 3 päivän kauden” historiallinen merkitys, jotta voitaisiin tietää, *mitkä* luokat voivat ja minkä luokkien täytyy (ei subjektiivisen tarpeellisuuden, vaan objektiivisen välttämättömyyden pakosta) nyky-Venäjällä törmätä ratkaisevasti yhteen. Martov nähtävästi luulee — niinkuin kaikki likvidaattoritkin luulevat —, että Venäjällä on odotettavissa ratkaiseva yhteentörmäys maa-aateliston ja liberaalisen porvariston välillä. (Huomautamme suluissa, että jos „Nasha Zarjan” ja „Delo Zhiznin” ohjelmaluonnoksessa tullaan *suoraan* sanomaan tämä mielipide, niin likvidaattorit tekevät suuren palveluksen työväenliikkeelle selittäessään työläisille, mistä tässä on kysymys; *ellei* näiden kirjallisten äänenkannattajain ohjelmassa tulla sanomaan suoraan tätä mielipidettä, niin se on merkitsevä, että ohjelma kirjoitetaan mielipiteiden salaamiseksi, että ohjelma eroaa kummankin aikakauslehden propagandan todellisesta aatteellisesta sisällöstä.)

Me olemme sitä mieltä — ja se on „määritelmässämme” sanottu suoraan —, että Venäjän vanhantyyppisen tilanherramaanomistuksen ja liberaalisen porvariston välillä *ei ole* odotettavissa ratkaisevaa yhteentörmäystä; näiden

luokkien väliset yhteentörmäykset ovat väistämättömiä, mutta vain „pikku riitojen” muodossa, jotka „eivät ratkaise” mitään Venäjän kohtaloita eivätkä voi aiheuttaa mitään ratkaisevaa, vakavaa muutosta parempaan päin*.

Todella ratkaiseva yhteentörmäys on odotettavissa *muiden* luokkien välillä — yhteentörmäys porvarillisen yhteiskunnan, t.s. tavarantuotannon ja kapitalismin, maaperällä ja rajoissa.

Mihin tällainen mielipide pohjautuu? Sekä teoreettisiin näkökohtiin että vv. 1905—1907 kokemukseen. Noina kolmena vuotena Venäjä koki sellaisen kärkevän luokkien yhteentörmäyksen, jolla on eräs tärkein sija luokkien välisen kärkevien yhteentörmäysten maailmanhistoriassa. Ja silti jopa noin kolmena vuotena, porvarillisen yhteiskunnan oloissa, yhteiskunnan, jossa silloin ei ollut a!keellisimpiakaan porvarillisen vapauden ehtoja eikä takeita, yhteentörmäys tilanherramaanomistuksen ja liberaalisen porvariston välillä, tämän viimeksi mainitun ja vanhan vallan välillä ei ollut kärkevä eikä ratkaisevakaan. Kärkeviä ja ratkaisevia — jossain määrin kärkeviä ja ratkaisevia — olivat sitä vastoin talonpoikien ja tilanherrojen väliset, työläisten ja kapitalistien väliset yhteentörmäykset.

Millä on selvitettävissä tämä ilmiö? Ennen muuta sillä, että liberaalinen porvaristo on sidottu liian lujin taloudellisiin siteihin tilanherramaanomistukseen, niiden edut ovat liiaksi punoutuneet toisiinsa, joten ensiksi mainitusta tuntuu vaarattomalta ja toivottavalta vain viimeksi mainitun reformointi eikä suinkaan sen tuhoaminen. Mieluimminkin hitain, jopa näkymättömän hidas reformointi kuin tuhoaminen — sillä tavalla ajattelee liberaalisten porvarien

* Tästä ei tietenkään seuraa, että liberaalinen porvaristo olisi yhdessä tilanherramaanomistuksen kanssa „samaa taantumuksellista massaa”, että selkkaukset edellisen ja jälkimmäisen välillä eivät esitä mitään osaa politiikassa, että ne eivät voi antaa aihetta demokraattiseen liikkeeseen ja että nuo selkkaukset voidaan jättää huomion ulkopuolelle. Moiset johtopäätökset olisivat oikean väitteen kehittämistä järjettömyydeksi, sitä, ettei ymmärretä, missä puitteissa tuo väite on oikea. Onhan tunnettua, että mitä „suurin oikeudenmukaisuus”, kun siinä mennään järjettömyyteen ymmärtämättä oikeudenmukaisen ja epäoikeudenmukaisen rajoja ja edellytyksiä, muuttuu „mitä suurimmaksi epäoikeudenmukaisuudeksi”: summum jus — summa injuria. Johdatamme venäläisen marxilaisuuden historiasta mieleen sen tosiasian, että tunnetussa Lontoon edustajakokouksessa annettiin Venäjän liberaalisista porvaripuolueista (ja niiden johdossa olevasta kadettipuolueesta) nimenomaan se arvio, joka on esitetty tekstissä ja täälläin tunnustettu välttämättömäksi „käyttää näiden puolueiden toimintaa kansan poliittisessa kasvattamisessa”.

valtaenemmistö *eikä* tuo luokka *voikaan* ajatella muulla tavalla Venäjän taloudellisen ja poliittisen tilanteen ollessa *nykyisellään*.

Edelleen, jos otetaan esim. lakkoliike, niin osoittautuu, että mainittuna kolmena vuotena Venäjä kehitti sen niin korkealle tasolle, jollaista ei ole ennen nähty missään maailman edistyneimmässä, kapitalistisimmassakaan maassa. Tämä panee *väistämättömästi* liberaalisen porvariston ajattelemaan siten, että vanhentuneiden työolojen hitainkin, näkymättömän hidas reformointi on parempi kuin päättävä eroaminen vanhasta; parempi on säilyttää vanha kuin erota siitä päättävästi. Sitä vastoin talonpoikaiston ja työläisten osalta on heidän taloudellinen asemansa tehnyt *mahdottomaksi* ajatella tuohon tapaan; taloudellinen asema aiheutti tässä todella kärkeviä, todella ratkaisevia yhteentörmäyksiä. Virheellistä on luulla, niinkuin narodnikit luulevat talonpoikien suhteen ja Trotski työläisten suhteen, että nuo yhteentörmäykset eivät mahdu porvarillisen yhteiskunnan puitteisiin. Mutta ei ole pienintäkään epäilystä, että *nuo* yhteentörmäykset ja *vain ne* voivat (edellyttäen yhteentörmäysten tiettyä lopputulosta) poistaa lopullisesti, hävittää kokonaan *kaiken* mikä on vanhaa, ränsistynyttä, esi-porvarillista.

Venäjän tilanherrat, alkaen Purishkevitshista ja aina Dolgorukovia myöten, ovat kasvattaneet ja kasvattavat liberaalista porvaristoamme historiassa ennennäkemättömän orjamaisuuden, luutuneisuuden, muutospelon hengessä. Venäjän talonpojat — Venäjän taloudellisen ja poliittisen tilanteen *ollessa nykyisellään* — muodostavat sinänsä väestön *porvarillisen* kerroksen, josta „yhteentörmäysten” aikakausi, porvarillisten vallankumousten aikakausi (tämän sanan historiallis-metodologisessa mielessä) *kasvattaa* työläisten ohjaavalla osanotolla porvaristoa, jonka erikoisuuksiin eivät kuulu yllä mainitut herttaiset ominaisuudet. Kasvattaakohan? tähän kysymykseen voidaan vastata vasta sitten, kun porvarillisten liikkeiden kausi Venäjällä päättyy. Siihen saakka tulevat Venäjän poliittisen ajattelun kaikki edistykselliset suunnat kiertämättömästi olemaan kahta päätyyppiä riippuen siitä, kallistuvatko ne liberaalien hegemonian puolelle, liberaalien, jotka pyrkivät muuttamaan ja uusimaan Venäjää loukkaamatta Purishkevitshija, vai työ-

väenluokan hegemonian puolelle, työväenluokan, joka vie mukanaan talonpoikaiston parhaat ainekset.

Sanoin: „kallistuvat”, sillä ei voida olettaa kaikkia edistyksellisiä suuntia tietoisiksi siinä mielessä, että ne käsittäisivät, missä ovat tämän tai tuon politiikan luokkajuuret. Mutta marxilaiset eivät voi olla marxilaisia, elleivät he ole löytäneet noita juuria, elleivät he ole käsittäneet, että niin työväenluokan erikoisetujen puolustaminen kuin myös sen valmistaminen esittämään tulevaa osaansa porvarillisella Venäjällä suuntautuvat yhteiskunnan objektiivisten voimasuhteiden pakottamana väistämättömästi samaan kahteen pääuomaan: joko *seurataan* liberaaleja (jotka kulkevat Purishkevitshien perässä tai heidän rinnallaan) tai johdetaan demokraattiset ainekset eteenpäin *huolimatta* liberaalien horjumisista, siirtymisestä puolelta toiselle, vehiläisyydestä.

VI

Olemme näin ollen välittömästi päätyneet surullisenkuuluisaan „vasemmistoblokkilaisuus”-kysymykseen. Liiottelematta voidaan sanoa, että Juri Tshatski ja F. Dan suorastaan riehuvat vasemmistoblokkilaisuutta vastaan; viimeksi mainitun politikoitsijan taholta se on sitä luonnollisempaa, sillä täytyyhän hänen jollain tavoin peitellä sitä, että hän kavalsi työläisten asian ja aiheutti keväällä 1907 hajaannuksen Pietarin työväenjärjestössä saadakseen aikaan liittoutuman kadettien kanssa! Mutta kysymys vasemmistoblokkilaisuudesta on mielenkiintoinen ja tärkeä periaatteellinen kysymys, kun ei puhuta ainoastaan ja yksinomaaisesti vaalisopimuksista (nykyisen vaalilain aikana „vasemmistoblokki” on ollut käytännössä ani harvoin), vaan koko vaalipropagandan ja -agitaation yleisestä luonteesta ja sisällöstä. Maan runsaslukuisimman demokraattisen massan (talonpoikaiston ja sille läheisten maataviljelemättömän pikkuporvariston kerrosten) „pakottaminen” „tekemään valintansa kadettien ja marxilaisten välillä”; työläisten ja talonpoikaisdemokraattien „yhteistoiminta”-linjan noudattaminen vanhaa valtakomentoa ja horjuvaa vastavallankumouksellista liberaalista porvaristoa vastaan — juuri tämä on perustana ja olemuksena siinä „vasemmistoblokki”-taktiikassa, jolle ovat antaneet

siunauksensa sekä vuoden 1905 tapahtumien kulku (työläisten ja talonpoikain liike) että „työryhmän” ja työväen ryhmän äänestykset kummassakin ensimmäisessä Duumassa samoin kuin eri puolueiden lehdistön suhtautuminen demokratian peruskysymyksiin ja jopa III Duuman „talonpoikaisryhmän” kannanotto agraarikysymyksessä (vaikka tuossa ryhmässä oli runsaasti oikeistolaisaineksia!). Onhan tunnettua, että *kolmannen* Duuman 43 talonpojan maalaki ehdotus¹²⁴ oli kadettien, liberaalien ehdotusta paljon demokraattisempi, minkä itse kadetitkin ovat tunnustaneet!

Epäilemätöntä on, että likvidaattorit torjuvat „vasemmistoblokkilaisuuden” juuri tässä yleisperiaatteellisessa mielessä. Ja yhtä epäilemätöntä on, että heidän luopumisensa vasemmistoblokkilaisuudesta on demokratian asiaa kavaltamista. Maailmassa ei ole ollut *ainoatakaan* porvarillista vapausliikettä, joka ei olisi antanut esimerkkejä ja näytteitä „vasemmistoblokki”-taktiikasta, jota paitsi noiden liikkeiden *kaikki* voiton momentit ovat *aina* liittyneet tuon taktiikan menestyksiin, taistelun suuntaamiseen sille tielle huolimatta liberaalien horjumisista ja petoksista. Englannin XVII vuosisadan vallankumoukselle ja Ranskan XVIII vuosisadan vallankumoukselle antoi kantavuutta ja voimaa nimenomaan „vasemmistoblokkitaktiikka”, nimenomaan kaupungin „plebsin” (= nykyisen proletariaatin) ja demokraattisen talonpoikaiston liitto. Marx ja Engels puhuivat tästä monta kertaa, ei ainoastaan v. 1848, vaan paljoa myöhemmin. Ettemme esittäisi jo monia kertoja esitettyjä sitaatteja, muistutamme Marxin ja Lassallen kirjenvaihdosta vuodelta 1859. Lassallen „Sickingen” tragedian johdosta Marx kirjoitti, että draamassa esitetty kollisio „ei ole ainoastaan traagillinen, vaan se on juuri se traagillinen kollisio, joka täysin aiheellisesti johti vuosien 1848 ja 1849 vallankumouspuolueen haaksirikkoon”. Ja jo hahmotellessaan yleispiirtein lassallelaisten ja eisenachilaisten tulevien erimielisyyksien linjaa *kokonaisuudessaan*, Marx moitti Lassallea siitä, että tämä tekee virheen „asettaessaan *lutherilaisen ritari*opposition *plebeijiläis-müntzeriläistä* oppositiota korkeammalle”¹²⁵.

Meitä ei koske tässä se kysymys, onko Marxin moite oikea vai ei: luulemme, että se on oikea, joskin Lassalle puolustautui tarmokkaasti tuota moitetta vastaan. Tärkeätä on se, että „lutherilaisen ritari”-opposition (liberaalien ja

tilanherrain opposition, käännettynä XX vuosisadan alun venäjän kielelle) asettaminen „plebeijiläis-müntzeriläistä” (proletaaris-talonpoikaista, samalle kielelle käännettynä) *korkeammalle* oli Marxin ja Engelsin mielestä ilmeinen virhe, se oli heidän mielestään kerrassaan sallimatonta sosialidemokraatille!

Kiroillen ja sättien vasemmistoblokkitaktiikkaa likvi-daattorit yrittävät sanaporulla vaimentaa tällöin heräävän tärkeän periaatekysymyksen, onko „vasemmistoblokkilaisuus” ehdotonta jokaiselle työväenpuolueelle jokaisessa porvarillis-demokraattisessa liikkeessä. Kykenemättä asettamaan kysymystä periaatteellisesti, he joutuvat hassunkurisiin ristiriitaisuuksiin lyöden itse itseään. Esimerkiksi samainen L. Martov, joka pelkää „vasemmistoblokkia” kuin ruttoa, määrittellen „ohjelman perusteisien” puitteissa agraariohjelman kirjoittaa: „tilanherramaiden ottaminen pois niiden nykyisten omistajien hallusta ja niiden siirtäminen kansalle on edelleenkin oikeinta, kivuttominta ja edullisinta kulttuuriselle kehitykselle”. Meni vahingossa puheissaan — voi kauhistus! — kansallistamiseen! Tämä ensiksikin. Ja toiseksi, sanottuaan oikean ajatuksen Martov tuli sanoneeksi (päinvastoin kuin hänen kollegansa Tsherevanin: ks. tämän *vehiläistä* kirjaa „Nykytilanne” vuodelta 1908) *vasemmistoblokkilaisen* ajatuksen, sillä hänen hahmottelemansa agraariohjelma on *vasemmistoblokin* toimintaohjelma vanhaa valtakomentoa vastaan ja *kadettipuolueen tapaisia liberaalisia puolueita vastaan!* „Kun karkotat luonnon ovesta ulos, niin se lentää ikkunasta sisään”!!

L. Martovin määrittelemä agraariohjelma on sellainen, että sen pohjalla yhdistyvät (tosiasiallisesti yhdistyvät, t.s. yhtyvät *riippumatta* mistään „sopimuksista”) niin työläiset kuin myös trudovikkitalonpojat aatteellisine narodnikkijohdajineen. Ja päinvastoin, tuollainen agraariohjelma *erottaa* sekä työläiset että trudovikkitalonpojat yhteisesti kadeteista (ja yleensä liberaalisesta porvaristosta). Jos te tämän kerrassaan eittämättömän poliittisen johtopäätöksen lisäksi otatte huomioon, että agraarikysymys (kysymys demokraattisesta agraariuudistuksesta) on vapausliikkeemme keskeisin kysymys, niin huomaatte, että aikakautemme *keskeisimmän* kysymyksen suhteen Martovin oli *pakko* määritellä „vasemmistoblokkilainen” taktiikka!

Kuinka ja miten saattoi tapahtua moinen onnettomuus „vasemmistoblokkilaisuuden” vastustajallemme? Varsin yksinkertaisesti. Hänen täytyi joko *luopua* suoraan ja selvästi vanhasta ohjelmasta, mitä hän ei uskaltanut tehdä; hän ei ole vielä „saavuttanut” rohkeaa (luopuruudessa rohkeaa) Tsherevaninia eikä Larinia. Tai täytyi kertoilla edes likimain oikein vanhaa ohjelmaa, ja se edellyttää väistämättömästi „vasemmistoblokkilaisuutta”. Sellainen se on likvidaattoriemme karvas kohtalo.

VII

Meidän on vielä viitattava pariin tärkeään kohtaan Martovin artikkelissa. „Kun kesäkuun 3 päivän järjestelmän sisällä syntyy jokin tällainen selkkaus” (puhe on tätä järjestelmää mädättävistä ja kalvavista selkkauksista ja hankauksista), kirjoittaa hän, „niin työväenpuolueen tulee pyrkiä siihen, että saadaan omistavat luokat ottamaan askel tai toinen lainsäädännön demokratisoimisen ja perustuslaillisten takeiden laajentamisen suuntaan ja, mikä on meille sinänsä arvokkainta, kansan voimien esteettömän järjestämisen piirin laajentamisen suuntaan” (s. 50, „Nasha Zarja” № 7—8).

Määritelmä, jonka Martov tässä antaa, on varsin onnistunut. Mutta se on nimenomaan liberaalisen työväenpolitiikan tehtävien ja linjan määrittelyä. „Saada omistavat luokat ottamaan askel”, „laajentaa työn esteettömän järjestämisen piiriä” — näitä Martovin fraaseja kertailevat tarkalleen maailman *kaikki* vähänkin sivistyneet liberaaliset porvarit, joissa vähänkin on „eurooppalaisuuden” henkeä. Liberaalisen työväenpolitiikan ja marxilaisen työväenpolitiikan eroavaisuus alkaa *vasta* siitä ja silloin, missä ja milloin me näemme selitettävän työläisille, että vastikään esittämämme liberaalinen määritelmä on riittämätön, epätydyttävä, pettävä. On saatava omistamattomat luokat ottamaan askel siihen suuntaan, että muutetaan *sitä samaa* „piiriä”, jota liberaalit lupaavat „laajentaa”, vaihdetaan se *periaatteellisesti* toisenlaiseen „piiriin” — kas näin pitäisi (likipitäen) määritellä työväenpuolueen tehtävät ja pyrkimykset, mikäli ei aiota rakentaa liberaalista työväenpuoluetta.

Erisukummallisuutena panemme merkille, että siteerattuun kohtaan liittyvässä huomautuksessa L. Martov itse sanoo

määritelmänsä johdosta: „Tämä määritelmä tulee tietysti aiheuttamaan välttämättömästi syytöksiä opportunistista ja legalismista”. Entä millä luulette hänen torjuvan nämä syytökset? Sillä, että hän viittaa N. Rozhkovin kirjoitukseen, joka on julkaistu „Obskaja Zhizn”¹²⁶ lehden 171. numerossa. Tästä kirjoituksesta Martov lainaa 5 äärimmäisen epäonnistuneesti muotoiltua ja epäselvää riviä, joissa puhutaan „julkisista poliittisista liitoista”. Emme ole lukeneet tuota kirjoitusta. Olettakaamme, että Rozhkov on „julkisen puolueen” kannalla. Mutta mitä se tähän kuuluu, kun kysymyksessä on *Martovin* määritelmä *liberaalisesta työväenpolitiikasta*? Mistä lähtien on käynyt mahdolliseksi puolustaa *yhtä* omaa virhettä vetoamalla *toisen* kirjoittajan *toiseen* virheeseen?

Mutta selvimmin ja parhaiten ilmaisee Martovin artikkelin koko *hengen* seuraava tiradi artikkelin loppupykälän loppukappaleesta:

„Koko vaalikamppailua meidän on käytävä proletariaatin taistelulipun alla, proletariaatin, joka taistelee poliittisen itsemääräämisvapautensa puolesta, oikeudesta omata oma luokkapuolue ja kehittää vapaasti omaa toimintaansa, osallistua poliittiseen elämään itsenäisenä järjestyneenä voimana. Tätä periaatetta (kuulkaat) palvelemaan tulee alistaa niin vaaliagitaation sisältö kuin myös vaalitaktiikan ja vaaleja edeltävän organisatorisen työn menetelmät”.

Siinä sanat, jotka ilmaisevat *oikein* sen „periaatteen”, joka määrää likvidaattorien koko vaaliagitaation (ja koko politiikan) „sisällön”! Hyvät sanat: „ei ole tyypistettävää mitään, ei ole mistään kieltäydyttävä”, joilla Martov on lohdutellut marxilaista lukijaa, osoittautuvat vain sanoiksi, sisällyksettömiksi sanoiksi, kun „periaate” muotoillaan *noin*. Periaatepa osoittautuukin liberaalisen työväenpolitiikan periaatteeksi, juuri siinä on asian ydin.

Liberaalinen porvari sanoo työläisille: teillä on oikeus taistella, teidän pitää taistella *oman* poliittisen itsemääräämisvapautenne puolesta, oikeudesta omata *oma* luokkapuolue, kehittää vapaasti omaa toimintaanne, *osallistua* poliittiseen elämään itsenäisenä järjestyneenä voimana. Juuri näitä liberaalisen, sivistyneen, radikaalisen — kun käytämme englantilaista tai ranskalaista termiä — porvariston periaatteita tarjoaakin Martov työläisille marxilaisuuden nimellä.

Marxilainen sanoo työläisille: voidaksenne todella ja menestyksellisesti taistella „oman” poliittisen itsemääräämisvapautenne puolesta teidän on taisteltava koko kansan poliittisen itsemääräämisvapauden puolesta, osoitettava sille sen valtiollisen olemassaolon johdonmukaisesti demokraattiset muodot, vapautettava työtätekevien joukot ja kehittymättömät kerrokset liberaalien vaikutuksesta. Jotta puolueenne todellakin olisi luokkatehtävien ymmärtämisen tasolla, jotta sen toiminta todellakin olisi luokkatoimintaa eikä ammattikuntatoimintaa, niin sen ei pidä ainoastaan osallistua poliittiseen elämään, vaan myöskin suunnata — liberaalien kaikista horjumisista huolimatta — laajojen kerrosten poliittinen elämä ja omatoimisuus areenalle, joka on liberaalien osoittamaa areenaa paljon korkeampi, tavoitteisiin, jotka ovat paljoo oleellisempia, tärkeämpiä. Luokkatehtäviä ei ymmärrä se, joka erottaa luokalle „oman” „toiminta”-nurkan areenalta, jonka rajat, muodon ja laadun määräävät tai sallivat liberaalit. Luokkatehtävät ymmärtää vain se, jonka huomion (ja ajatusten sekä käytännöllisen toiminnan j.n.e.) kohteena on itse tuon areenan, sen koko muodon, sen koko laadun sellainen muuttaminen, joka ei rajoitu liberalismiin normeihin.

Missä nämä kummatkin määritelmät eroavat toisistaan? *Muun muassa* juuri siinä, että edellinen *jättää pois* ajatuksen työväenluokan „hegemoniasta”, kun taas jälkimmäinen määrittelee varta vasten juuri tämän ajatuksen; edellinen on entisen ekonomismin („työläisille taloudellinen, liberaaleille poliittinen taistelu”) nykyaikainen, uusin muunnos. jälkimmäinen pyrkii riistämään tietoisuudesta pohjan sekä entiseltä ekonomismilta että uusekonomismilta.

Nyt jää asetettavaksi viimeinen kysymys: missä Levitski ja Martov eroavat toisistaan? Siinä, että edellinen on nuoria, uuden polven likvidaattoreita, hän on vapaa perinteistä ja vanhoista muistoista. Nuoruudelle ominaisella kiihkolla ja avomielisyydellä hän sanoo suoraan: „ei hegemoniaa, vaan luokkapuolue”! Mutta Martov „on kokenut monta kovia”, hän oli muinoin vanhaiskralainen, hänessä on sekaisin vanhoja perinteitä, jotka eivät ole vielä kokonaan haihtuneet *, ja uutta likvidaattoruutta, joka ei ole vielä täysin

* Oikeamminkin: noiden perinteiden sisältö, niiden aatteellinen ydin on Martovilta jo tyystin haihtunut, mutta sanat ovat jääneet ja tottumus „leppymättömän internationalistin” „kunnolliseen kylttiin” vaikuttaa.

rohkea; siksi hän vannoo ja vakuuttaa utterasti: „ei saa mitään typistää, ei saa mistään kieltäytyä”, ja sitten pitkän pitkien kiertopuheiden jälkeen sanoo, että koko vaaliagitaa-tion „periaatteen” tulee näet olla likvidaattoruushenkinen.

Mutta koko juttu on juuri vaalikamppailun „periaat-teessa”.

„Prosvestshenije” №№ 1 ja 2,
joulukuu 1911 ja tammikuu 1912
Allekirjoitus: K. T u l i n

Julkaistaan
„Prosvestshenije” aikakauslehden
tekstin mukaan
